

Occità, basc i gallec: tres escenaris terminològics

La terminologia gallega després del Pla General de Normalització de la Llengua Gallega

MANUEL GONZÁLEZ GONZÁLEZ
TERMIGAL

Font: Arxiu personal de Manuel González González

El Pla General de Normalització de la Llengua Gallega (PGNL) i la terminologia gallega

El 22 de setembre de 2004 el Parlament de Galícia va aprovar per unanimitat el Pla General de Normalització de la Llengua Gallega (PGNL), una iniciativa que va ser qualificada d'històrica per totes les forces polítiques presents al Parlament, no només pel conjunt de mesures que conté sinó també per la unanimitat aconseguida. Les mesures d'aquest Pla s'estructuren en set eixos verticals: Administració; educació, família i jovent; mitjans de comunicació, etc. Però, a banda dels eixos verticals, també s'hi estableixen tres eixos transversals: a) drets lingüístics; b) noves tecnologies; c) implementació del corpus. Aquí vull fer referència a aquest darrer eix.

La implementació del corpus, un sector transversal del PGNL

L'objectiu general d'aquest últim eix és «Posar a l'abast dels ciutadans i dels sectors professionals els mitjans formatius, didàctics, tècnics, lingüístics i terminològics suficients que els assegurin una capacitat lingüística completa i que els facilitin l'ús de la llengua en les activitats personals i professionals». En el PGNL s'indicava que una de les excuses que persones i entitats, sobretot en el món de l'empresa, posen sovint per no assumir l'ús conseqüent del gallec era la inseguretats amb la qual es mouen en aquesta llengua; una inseguretats derivada d'una manca de formació lingüística suficient del personal, però sobretot de la manca de recursos lingüístics

i terminològics que els facilitin el desenvolupament de la seva feina en galleg.

Insuficiència dels recursos terminològics en llengua gallega

El PGNL, tot i reconèixer que la situació ha millorat considerablement en els darrers anys, ja que el galleg disposa de vocabularis i materials elaborats de diversos àmbits que ara fan més fàcil l'ús d'aquesta llengua que no pas en èpoques no gaire llunyanes, denunciava que els recursos encara eren insuficients, i que calia una elaboració sistemàtica de recursos terminològics de cada sector i de cada àmbit, que cobrissin de manera folgada les necessitats dels usuaris. I justificava aquesta necessitat peremptòria en el dret derivat de la situació igualitària respecte dels recursos que han de tenir les dues llengües cooficials: «la utilització de la llengua gallega no ha de suposar un esforç complementari per a qui decideix obrir la seva activitat personal o professional a aquesta llengua».

Fiabilitat dels recursos terminològics

Tanmateix, el PGNL incidia també en un altre aspecte: la fiabilitat dels recursos terminològics. Constatava que una part important dels materials terminològics gallecs, sempre fets amb bona voluntat, no tenen el rigor exigible, o que generen desorientació i confusió, i per això proclamava que «cal que existeixi un material de referència fiable que faci desaparèixer els dubtes freqüents amb què es barallen un treballador de banca, un administratiu, un economista, un biòleg o el responsable d'un taller mecànic quan decideixen que el galleg esdevingui la seva llengua».

Necessitat de supervisió

Per garantir l'estàndard de qualitat desitjable recomanava la supervisió a càrrec d'un organisme especialitzat: «És necessari que la terminologia tecnicocientífica i de les llengües d'especialitat en general sigui supervisada per una institució fiable que unifiqui les solucions i que generi confiança entre els usuaris. Atès que aquesta és una atribució que la Llei de normalització lingüística reconeix a la Real Academia Galega (RAG), ha de ser aquesta institució qui sancioni i validi les unitats. En aquest sentit, és necessari potenciar TERMIGAL, el servei de terminologia gallega que ja fa uns quants anys que funciona, mitjançant un conveni entre la Real Academia Galega i la Xunta de Galicia».

Implantació eficaç

El PGNL exigeix també un esforç en la difusió i la implantació eficaç de la terminologia, perquè no té

sentit que la terminologia no arribi amb fluïdesa als seus destinataris. I per això estableix, amb caràcter general (independentment de les propostes concretes que es facin en aquest sentit a cadascun dels sectors verticals), l'elaboració de vocabularis sistemàtics plurilingües de les diverses llengües d'especialitat; l'elaboració de fullets específics amb vocabularis més reduïts, adreçats a col·lectius concrets per cobrir les seves necessitats quotidianes; la incorporació de la terminologia en les eines i en els programes informàtics que s'utilitzen de manera més habitual en els diferents sectors (mesura que considera absolutament imprescindible); l'elaboració de models de documentació de circulació freqüent en llengua gallega.

Servei d'informació terminològica

Atesa la velocitat de les innovacions, de l'avenç del coneixement i de l'intercanvi d'informació, amb un dinamisme mai viscut en èpoques anteriors, els usuaris de llengües d'especialitat es troben freqüentment amb dubtes terminològics que cal resoldre en el temps més breu possible. Per això, el PGNL recull la necessitat de dotar de més mitjans el servei de consultes de TERMIGAL, on pot acudir qualsevol persona, quan es topa amb alguna dificultat terminològica en l'exercici de la seva feina en galleg.

Els principals centres de treball terminològic a Galícia

TERMIGAL

El servei oficial de terminologia gallega segueix mantenint les tres seccions que funcionen des dels primers anys de la seva creació: terminologia sistemàtica, terminologia puntual i documentació. TERMIGAL desenvolupa actualment la seva activitat al Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades (carrer San Roque, 2, de Santiago) i al Seminari de Terminologia de la RAG (Ciutat de la Cultura, Santiago). A banda dels vocabularis realitzats en col·laboració amb altres organismes i institucions i d'un gran nombre de revisions de treballs aliens, en aquest període han sortit, de les oficines de TERMIGAL, obres com ara el *Dicionario galego da televisión* (2005), el *Dicionario galego de recursos humanos* (2010), el *Dicionario de bioloxía galego-castelán-anglés* (2010) i el *Dicionario de alimentación e restauración (galego-castelán-anglés)* (2012) (Premi Gourmand de professionals el 2013).

Dins de TERMIGAL duu a terme la seva tasca la Comisión de Validación Terminolóxica, que es reuneix mensualment per validar grups de termes especialitzats, que es comuniquen posteriorment al Plenari de la RAG perquè els aprovi.

Malgrat el mandat del PGNL, TERMIGAL, que ha vist com creixia notablement la seva càrrega de treball, sobretot per la col·laboració en projectes externs i per la revisió de treballs realitzats per altres organismes, no només no ha augmentat els recursos, sinó que fins i tot ha vist com disminuïen com a conseqüència de la crisi econòmica.

El Servizo de Normalización Lingüística (SNL) de la Universidade de Santiago de Compostela (USC)

Particularment lloable és l'esforç realitzat per aquest Servei, que treballa en l'elaboració de lèxics i vocabularis, en la resolució de dubtes i consultes puntuals, i en la compilació i la difusió dels productes ja elaborats.

En aquest servei s'han dut a terme en aquest període treballs de terminologia sistemàtica centrats especialment en l'àmbit de les ciències de la vida (*Vocabulario de medicina* i *Vocabulario da morfoloxía, anatomía e citoloxía veterinaria*), de la informàtica (*Termos esenciais de arquitectura de computadores*) i del dret, amb una col·lecció de termes essencials de dret mercantil, administratiu, civil, internacional, penal i constitucional.

A parer meu, la iniciativa més important ha estat la posada en marxa del Buscatermos, un recurs semblant al Cercaterm del TERMCAT, que consisteix en una base de dades de lliure accés a través d'Internet que permet consultar un corpus terminològic multilingüe —tot i que centrat en el lèxic gallec— de més de 160.000 registres. En aquesta base de dades s'hi han incorporat no només els vocabularis i els lèxics elaborats pel SNL de la USC, sinó també un nombre abundant de diccionaris i vocabularis terminològics de procedències diverses. El Buscatermos presenta com a valor afegit una marca de fiabilitat de cada

terme, en funció de les característiques de la font en què s'ha recollit.

Una altra iniciativa interessant d'aquest Servei de la USC és *Un idioma preciso*, una col·lecció d'estudis breus en què s'analitzen conceptes d'una àrea d'especialitat per als quals encara no hi ha fixada una forma estable o per als quals s'ha difós una denominació poc acceptada. En aquests estudis es proposen les denominacions que es consideren més adequades per al gallec, que són sotmeses a debat mitjançant un fòrum.

La Universidade de Vigo

A banda dels vocabularis presentats principalment com a projectes de final de llicenciatura o com a treballs finals de grau a la Facultat de Traducció, cal destacar les aportacions en l'elaboració i l'explotació de diversos corpus amb finalitat terminològica. En aquest sentit convé que ens referim a la Termoteca (<http://sli.uvigo.es/termoteca>), constituïda per una base de coneixements terminològics que es fonamenta en un corpus textual de registres especialitzats del gallec de més de trenta milions de paraules, format pel *Corpus Técnico do Galego* (<http://sli.uvigo.es/CTG>) i el *Corpus Lingüístico da Universidade de Vigo* (<http://sli.uvigo.es/CLUVI>).

La Universidade da Coruña

Al Servizo de Normalización Lingüística de la Universidade da Coruña es va promoure la realització d'una col·lecció de petits vocabularis de conceptes sense definicions, quasi tots bilingües gallec-castellà, tot i que n'hi ha que incorporen equivalents en una altra llengua, amb un enfocament eminentment pràctic, i que abasten un ampli ventall d'especialitats: arquitectura; biblio-

teconomia i documentació; biologia; camins, canals i ports; ciències de l'educació; comunicació audiovisual; construcció naval; esports; dret; economia; electrònica i electricitat; infermeria, podologia, fisioteràpia; enginyeria i disseny industrial; estadística; física i química; informàtica; lingüística informàtica; matemàtiques; navegació i transport marítim; relacions laborals.

El desenvolupament de grans projectes cooperatius

Una característica de la terminologia gallega d'aquests darrers anys és la posada en marxa per primera vegada a la història de grans projectes cooperatius en què participa un gran nombre de persones. En són un bon exemple el DIGATIC i el DIXURI.

El DIGATIC, diccionari gallec de les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC), va ser impulsat per l'Asociación de Enxeñeiros de Telecomunicacións de Galicia, el Colexio de Enxeñeiros de Telecomunicacións de Galicia, l'Escola Técnica Superior de Enxeñeiros de Telecomunicacións de la Universidade de Vigo i la Real Academia Galega, a través de TERMIGAL, i hi van participar trenta especialistes (tecnòlegs de les TIC, dissenyadors d'aplicacions, docents, lexicògrafs, etc.), que des de novembre del 2008 tracten de dotar la llengua gallega de la terminologia necessària en el camp de les TIC.

El *Dicionario Xurídico Galego* (DIXURI) recull els conceptes essencials del dret, informació crítica sobre la legislació vigent a Espanya i, de manera especial, termes i institucions pròpies del dret civil de Galícia. L'obra ha estat redactada per cent vint autors, organitzats en les àrees de dret administratiu, dret civil comú i de Galícia, dret del treball i de la seguretat social, financer i tributari, internacional, mercantil, notarial i registral, penal, processal i teoria del dret i dret constitucional. Aquesta obra va suposar un pas decisiu per a l'estandardització de la terminologia del dret en gallec.

La participació en projectes terminogràfics internacionals

En els darrers anys la llengua gallega és present en un gran nombre de projectes terminogràfics internacionals, entre els quals mereixen una menció especial els promoguts per la xarxa Realiter, com ara: *Vocabulario panlatino de desenvolvimento sustentable*; *Terminoloxía de xestión da calidade*; *Vocabulario panlatino da bicicleta*; *Léxico panlatino do cambio climático*; *Vocabulario panlatino da difusión e da distribución do libro*; *Vocabulario panlatino da gripe aviaria*; *Léxico panlatino de biotecnoloxía*; *Léxico panlatino de bioética*; *Léxico panlatino de carretillas de almacenamento industrial*; *Léxico panlatino da xeomática*, etc.

La terminologia gallega i els col·lectius de localització de programari lliure

Cal fer un reconeixement als col·lectius de base que duen a terme un treball importantíssim en la localització de programari lliure cap al gallec i fan importants aportacions pràctiques en l'àmbit terminològic. Mereix una atenció especial el col·lectiu Trasno, constituït actualment com a associació, que té entre les seves finalitats compilar, elaborar i fixar un estàndard coherent de terminologia en llengua gallega en el camp de les noves tecnologies, i que ja ha ofert força fruits a la terminologia gallega de les TIC.

Com a conclusió

Podem dir que una de les característiques de la terminologia en llengua gallega és el seu policentrisme. Tot i que hi hagi un servei oficial de terminologia científicotècnica (TERMIGAL) amb participació de la RAG i de la Xunta de Galicia, on desenvolupa la seva activitat la Comissió de Validació Terminològica, hi ha altres centres amb una activitat terminogràfica lloable. Això, que alguns veuen com un inconvenient, és al meu parer una fortalesa, sempre que hi hagi la corresponent coordinació i el sotmetiment dels termes al criteri de la Comissió de Validació que depèn de la Real Academia Galega per garantir la fiabilitat i la coherència exigible en la proposta terminològica. Les llengües d'especialitat disposen d'una terminologia en llengua gallega cada cop més exhaustiva i més precisa, encara que hi hagi àrees força deficitàries. Esperem que aquesta llacuna sigui coberta, en bona mesura, amb un projecte que tot just fa les primeres passes, promogut per TERMIGAL i per l'Academia Galega das Ciencias, que durà com a títol genèric global *Dicionario galego das ciencias*, en què s'establirà progressivament la terminologia de cada àrea científica.

Des del punt de vista institucional, estem molt lluny de complir els mandats del Pla General de Normalització de la Llengua Gallega, i d'aconseguir l'objectiu que la utilització de la llengua gallega no suposi en el pla terminològic un esforç suplementari per a qui exerceix aquest dret. I és necessari un esforç del govern gallec sobretot en dos punts:

- Dotar TERMIGAL dels recursos humans i materials necessaris per poder cobrir d'una manera eficient les funcions que té encomanades i perquè la Comissió de Validació pugui dinamitzar el seu treball.
- Reforçar els mitjans per a una difusió i una implantació eficaces de la terminologia normalitzada, perquè la terminologia generada no serveix de res si no arriba amb fluïdesa als seus usuaris potencials. ✿

Traducció de TERMINÀLIA